

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית

וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: ברונשטיין	שם פרטי: לאה
------------------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: ברמן	בלועזית Berman	שם נעורים: ברמן
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: לאה	בלועזית Lea	מין: ז / נ
מקום לידה (ישוב, מחוז): קשינב	בלועזית Kishinev	תאריך לידה: 18.04.1935
שם פרטי של האב: משה	שם פרטי ושם נעורים של האם: יוכבד ברייר	ארץ לידה: רומניה
שם פרטי של האישה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה):	שם נעורים של האישה:	
מגורים קבוע לפני המלחמה: קשינב	בלועזית Kishinev	ארץ המגורים: רומניה
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:	מקצוע לפני המלחמה:	חבר בארגון או בתנועה:
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): קשינב, רזינה, ריבניצה		
האם היית בגטאות? אילו ומתי? קשינב, ריבניצה		
האם היית במחנות? אילו ומתי?		
מקום השחרור: ריבניצה	תאריך השחרור:	
האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה?	לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)? קשינב	
מקומות/מחנות בדרך לארץ: וינה	שנת עליה: 1971	שם האנייה (אם עלה בדרך הים):

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון): נא לכתוב בגוף ראשון

גרנו בקישינב. היינו ארבעה ילדים, הגדול היה בן 14 והקטן בן 3. שנה לפני פרוץ המלחמה, כשהייתי בת 6 אבא שלי נפטר לאחר 15 שנות נישואיו לאימי.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביוזנראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אווקואציה למרכז ברית המועצות):

הייתי בת שבע כאשר פרצה המלחמה. גרנו בדירה בת ארבעה חדרים. כשהוקם הגטו הכניסו אלינו הביתה יהודים. הכניסו גם משפחה שבה הבעל היה חולה. אני רוצה לספר את הסיפור על מותו של הרב משה צירילזון שהיה הרב הראשי של קישינב. הוא אמר שהוא יתן את הראש שלו בשביל כל היהודים של הגטו. ואכן ביום הראשון שבו הגיעו ההפצצות של הגרמנים לקישינב הוא יצא החוצה וממש כשהמטוס הראשון עבר מעל קישינב ושלה את הפצצה הראשונה הוא נפצע בראשו, נפל ונהרג. שלושה ימים חיפשו את הראש שלו עד שמצאו והביאו אותו לקבורה. אני עדה יחידה לסיפור הזה ולכן זה מאוד חשוב לי. יהודי הקהילה קברו אותו בגטו. היתה לו הזכות להיקבר. שידועים היכן הקבר שלו. את כל שאר יהודי הגטו הרגו מאוחר יותר ולכן אין עוד עדים לסיפור הזה. זה מאוד חשוב לי כי לאורך השנים התפרסמו סיפורים שונים וגרסאות שונות לגבי המוות שלו וזה הסיפור האמיתי. מי שרוצה לשמוע על זה גם מוזמן להתקשר אלי. זה מאוד חשוב לי שיהיה לי יום זיכרון, שידעו מה שקרה לו. ויודעים מתי היתה ההפצצה הראשונה. ויודעים שיש לו קבר. אפילו על הקבר לא רשום הפרטים האמיתיים. זה מאוד חשוב לי שהסיפור הזה יהיה ידוע.

לא לקח זמן רב עד שהתחילו לפנות את היהודים מהגטו. באו בשבת להוציא אותנו מהבית אבל אחותי היתה חולה, אז ויתרו לנו ואחר כך חזרו. זה היה זוועה. זה היה נורא. זה היה קשה. בחודשים אוקטובר, נובמבר, שנת 1941 לקחו את כולנו למחסן סוסים גדול ליד REZINER RIBNITZE. היה כבר קר ואת החולים השאירו בחוץ למות. הגרמנים היו נכנסים עם מגפיים גבוהות ובעזרת שוט מסדרים את כולם בשורות, שורות. כולם פחדו. אפילו הילדים לא בכו.

אמא שלי דיברה גרמנית ורומנית. היא שמעה והבינה מה הולך לקרות למי שנשאר במחסן הזה. לכן יום חמישי אחד לפנות בוקר היא ברחת משם. היו עליה תכשיטים ונדוניה. היא רצה דרך השדות עד לרזינה, שם גר הסבא שלה שהיה דיין, שמו היה ברמן. כשהגיעה לעיר היא ראתה מרחוק חנות, היה שם תור של נשים גויות שחיכו ללחם. היא ניגשה אליהן והתחילה לדבר איתן ביידיש. היא שאלה אם הדיין חי. הן ענו לה שהזקן נפטר אבל הבן הצעיר חי והוא בריבניצה. בעזרת התכשיטים שהיו לה היא שיחדה חיילים והצליחה להבריח גם אותנו, ארבעת הילדים, לריבניצה. גרנו שם בגטו ומאוחר יותר שמענו שאת כל היהודים של קישינב שהיו באותו מחסן סוסים הרגו ביריה בבורות ביער. היו שם שתי בנות, אחיות, שבזמן שירו בכולם עשו את עצמן מתות ובלילה יצאו מערימות הגופות, הן הגיעו לריבניצה וסיפרו לנו הכל.

בריבניצה היו שני אנשים מהגטו, מגדולי הקהילה, שדרשו מאמא זהב, אחרת ילשינו עלינו. אמא מאוד בכתה. הגרמנים העבידו את היהודים שהיו בגטו באיסוף אבנים מהבתים שהופצצו. היו צריכים לשבור את האבנים לחצץ. ככה, הנשים היו צריכות לשבור את האבנים לחצץ עם פטיש כבד. למי שלא היה כוח, נתנו מכות, זרקו למרתף אחד וסגרו אותם שם. אמא שלי ואח שלי עבדו בחפירות לסלק סוכר באדמת קרח. שלוש שנים היינו בגטו שם. שלושה חודשים לפני סוף המלחמה הוציאו את הילדים מגיל 16 ומעלה ושולחו אותם לעבודה ליד אודסה, למחנה בשם ורברוקה. בערב היו באים האס. אס. לבדוק אם כולם חזרו מהעבודה. פעם לקחו אחד שחזר מהעבודה ושאלו אותו: אתה רוצה לאכול? אז תפתח את הפה. וירו לו בפה. היה בחור אחד שחזר עם אחת הרכבות לגטו כי היה לו חום גבוה. הוא הביא מהמחנה הרבה הסיפורים. אח שלי, יעקב שולם ברמן, שנלקח למחנה העבודה, לקח איתו כשיצאו סידור ותפילין. כשהבחור הזה חזר אמא שלי שאלה אותו מה עם אחי – "מה קרה עם הבן שלי?" אז הוא כעס ואמר: "מה את חושבת שרק את הבן שלך הרגו, את כולם הרגו!" ואז הוא סיפר לנו שיום אחד אחי לא יצא לעבודה, כי היה שם רק מים ואוכל של סוסים וכולם סבלו משלשולים. מי שהיה חזק יצא לעבודה והאס. אס. באו לבדוק מי לא יצא לעבודה. אחי מצא חתיכת נר ובעזרתו ישב עם הסידור ואמר תהילים. באו חיילי האס. אס. ושאלו אותו מה הוא עושה פה והוא ענה שהוא חולה. הם קראו לו לצאת משם מיד. הם אמרו לו לרוץ, רתמו אותו לעגלה במקום סוס. הוא לא הצליח לסחוב את העגלה אז הוא שחרר את עצמו והתחיל לרוץ. החייל תפס אותו והוא נפל. החייל דרך עליו והוריד לו את הראש עם את חפירה. הוא היה צדיק. החברים שלו עשו לו קבר. באו מהאס. אס. לספור שכולם חזרו וראו את הקבר, אז הם שאלו: מי עשה את הקבר? שקט. אף אחד לא ענה. שאלו שלוש פעמים. הם אמרו: "אם אנחנו שואלים פעם רביעית ואף אחד לא עונה אנחנו הורגים את כולכם". אז בחור אחד אמר: "אני". האס. אס. הרגו אותו ושניהם קבורים שם, ביחד באותו הקבר. הבחור סיפר שכולם היו שואלים את אחי: אם אתה צדיק למה אתה סובל? והוא ענה: עשיתי עבירות, או שההורים שלי עשו.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

לאחר המלחמה חזרנו לקישינב. הבית שלנו נשאר עומד על תילו וגרו בו גרמנים בזמן המלחמה. כשחזרנו מצאתי בגג תמונות של המשפחה. אמא ידעה לתפור אז היא חשבה לעשות קצת כסף כדי לנסוע ולהביא את הגופות של האחים שלי לקבורה. אני נשארתי במיטה כי הייתי חולה. אחרי המלחמה חזרה גם אישה אחת שקראו לה מלכה שוחט. בעלה היה שוחט. היו לה ארבעה ילדים והנאצים הרגו את כולם. אנחנו התחלנו ללכת לבית ספר. ומלכה עבדה בבית הקברות היהודי. היא קיבלה משכורת ונתנה חצי ממה שקבלה, לאמא שלי. נתנו אז לחם בכרטיסים שהיה צריך גם לשלם עליהם. כשאמא שלנו נפטרה, מלכה ביקשה להיקבר על ידה וגם מאיתנו הילדים היא ביקשה שלא נשכח אותה. היא היתה כמו חלק מהמשפחה שלנו. אני התחתנתי ועברתי לגור בטשרנוביץ. שם נולדו לנו שלושה ילדים.

סיפור העליה שלנו לקח כמה שנים טובות. כשהתחלנו להתעניין בעליה לארץ היה רב בשם הרב כהנא שהיה שולח כסף ליהודים שרצו לבוא לארץ. הוא היה לומד במחתרת עם בחורים יהודים. הוא ישב בכלא עשר שנים בגלל שמישהו הלשין עליו שהוא לומד ומלמד תורה. הוא רצה לעזור ליהודים. הוא סידר דרך הג'וינט שישלחו ליהודים חבילות. גם אנחנו קיבלנו ממנו חבילות. הוא מצא מישהו בארץ עם שם המשפחה שלי, ברמן ותפר לנו סיפור כיסוי לק.ג.ב. לפיו הוא היה האבא שלי בארץ. אספתי לאט לאט כסף וחיפשתי שליח לעלות איתו לארץ. הכל היה בשקט וסודי. כתבתי לק.ג.ב. שאני לא עובדת ושאתי רוצה לנסוע לאבא שלי שבישראל. היתה תקוה שנצליח לעלות. היו לנו במשפחה ציפורים קנרים שהיו שרים יפה מאד לפנות בוקר, כל יום. הקנרים היו השליחים ליציאה שלנו כי כשהיינו בטשרנוביץ פגשנו פעם יהודי צעיר עם קנר ביד. דיברנו איתו על הקנרים וככה נעשנו חברים. בעלי והבחור הזה היו יושבים, שותים תה ומדברים על איך להגיע לארץ ישראל. הבחור הזה השיג מסמכים וטפסים למלא, מילאנו אותם, חיפשנו איך להגיע למנהל של הק.ג.ב. לשחד אותו. שוחד היה מסוכן כי זה היה להסתכן בישיבה בכלא. זה היה סכנה אבל ברוך ה' עברנו את זה, נתנו שוחד ובעזרתו עברנו את כל התהליך עד שהגענו לארץ. כל התהליך לקח שלוש שנים של התרגשות ושל סודיות ושל מתח. כשיצאנו לדרך לקחתי רק חולצה לבנה לשבת ולחגים ונסענו ברכבת לוינה. פחדנו אז לדבר עם הילדים שלא ישאלו שאלות אז לא דברנו ברכבת. פחדנו מאוד שיעלו עלינו ושיורידו אותנו מהרכבת. זה עלה 5000 רובל.

כשהגענו לוינה בכיתי מאוד. בגלל כל הלחץ. דמעות טובות. פגש אותנו שם אדם בלי אוזן בגלל המלחמה והוא אמר: תתנו לה לבכות... כל הצרות יוצאות עם הדמעות. אני זוכרת את זה כאילו שזה היה היום. באנו לארץ בשנת 71 ואני הייתי אז בת 38.

נא ספרי/י על חייך בארץ

(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):

בארץ פגש אותנו הרב כהנא שגר אז במטרסדורף. הוא הביא אותנו לדירה זמנית בירושלים, במאה שערים. זו היתה דירה של זוג זקנים שנפטרו. נשאר שם על המיטה כלי מיטה אכולי עש. גרנו שם שנה עד שקיבלנו דירה ברוממה. ב-71 כשהגענו לארץ, הייתי בהריון. לא הלכתי לרופא כי היה לי פלביטיס ופחדתי שהוא יגיד לי לעשות הפלה. כשנולדה בתי הייתי חייבת לתת לה שם על שם מלכה שוחט כפי שהבטחתי לה. קראתי לה אסתר מלכה. היום יש לבת שלי הזו כבר חמישה ילדים.

ראיון: עדי מילס
ירושלים. ספטמבר 2009

עריכה: קרן אלמוג